

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

FORMATION OF FINANCIAL STATEMENTS ACCORDING TO INTERNATIONAL STANDARDS IN A PANDEMIC CONDITION

УДК 657.37

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct47-34>**Коркушко О.Н.**

к.е.н., доцент,
викладач кафедри обліку і оподаткування
Подільський спеціальний
навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж

Свирида О.В.

викладач кафедри обліку і оподаткування
Подільський спеціальний
навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж

Korkushko Oleg

Podilsky Special Educational
and Rehabilitation

Social and Economic College

Svyryda Olga

Podilsky Special Educational
and Rehabilitation

Social and Economic College

Спалах коронавірусної інфекції COVID-19 та суворі обмеження, спрямовані на стримування її поширення, уже суттєво вплинули і продовжують впливати на економіку в усьому світі, а невизначеність щодо сценарію розгортання подій і строків подолання пандемії надзвичайно ускладнює прогнозування майбутнього. Ці події створили безпрецедентний для багатьох компаній рівень невизначеності та ризику. У міру поширення спалаху коронавірусу найбільші світові компанії почали малювати похмуру картину розірваних ланцюгів поставок, зупиненого виробництва та порожніх магазинів. Деякі компанії висловлюють оптимізм щодо того, як урядам вдасться стримувати розповсюдження вірусу, та щодо заходів, які вони впроваджують для підтримки бізнесу. Разом із тим керівники бачать реальну загрозу для своїх підприємств, розуміють, що можуть утратити інвестиції, звільняють своїх працівників. Це, своєю чергою, ще більше приглушує економічну активність. Бухгалтерія як складова частина будь-якого бізнесу теж відчуває на собі значний вплив, оскільки поточні події можуть суттєво вплинути на підготовку фінансової звітності.

Ключові слова: пандемія, фінансова звітність, міжнародні стандарти, бухгалтерський облік, ризик, інформація.

Вспышка коронавірусної інфекції COVID-19 і строге обмеження, направлені

на сдерживание ее распространения, уже существенно повлияли и продолжают влиять на экономику во всем мире, а неопределенность относительно сценария развития событий и сроков преодоления пандемии чрезвычайно затрудняет прогнозирование будущего. Эти события создали беспрецедентный для многих компаний уровень неопределенности и риска. По мере распространения вспышки коронавируса крупнейшие мировые компании начали рисовать мрачную картину разорванных цепей поставок, остановленного производства и пустых магазинов. Некоторые компании выражают оптимизм относительно того, как правительствам удастся сдерживать распространение вируса, и мер, которые они внедряют для поддержки бизнеса. Вместе с тем руководители видят реальную угрозу для своих предприятий, понимают, что могут потерять инвестиции, увольняют своих работников. Это, в свою очередь, еще больше приглушает экономическую активность. Бухгалтерия как составная часть любого бизнеса тоже испытывает на себе значительное влияние, поскольку текущие события могут существенно повлиять на подготовку финансовой отчетности.

Ключевые слова: пандемия, финансовая отчетность, международные стандарты, бухгалтерский учет, риск, информация.

The outbreak of coronavirus infection COVID-19 and severe restrictions aimed at curbing its spread have already had and continue to have a significant impact on the world economy, and uncertainty about the scenario and timing of the pandemic makes it extremely difficult to predict the future. These developments have created an unprecedented level of uncertainty and risk for many companies. As the coronavirus outbreak spread, the world's largest companies began to paint a bleak picture of broken supply chains, discontinued production and empty stores. Some companies are optimistic about how governments are managing to curb the spread of the virus and about the measures they are taking to support business. At the same time, managers see a real threat to their companies, understand that they may lose investment, lay off their employees. This, in turn, further dampens economic activity. Accounting, as an integral part of any business, also has a significant impact, as current events can significantly affect the preparation of financial statements. To adequately reflect the uncertainty of the future operating environment in the financial statements, it is necessary to exercise professional judgment by those responsible for the preparation and presentation of these statements to interested users. Such judgment, in particular in a pandemic, should be applied in assessing the going concern assumption, net realizable value of inventories, impairment of receivables, property, plant and equipment and intangible assets, liabilities under onerous contracts. Timely and meaningful disclosure of the potential impact of current events on the financial position, results of operations and the viability of the company, as well as the measures it takes to manage risks, is essential to restore confidence. In these challenging times, financial reporting can play a significant role in the interactions between a company and its stakeholders. That is why the issue of timely and high-quality display of information in the financial statements of the company's activities in the context of a global pandemic is very relevant.

Key words: pandemic, financial reporting, international standards, accounting, risk, information.

Постановка проблеми. Поширення коронавірусної інфекції, оголошення у зв'язку із цим пандемії і подальша економічна криза істотно вплинули на бухгалтерський облік і фінансову звітність багатьох компаній у світі, у тому числі і в Україні. Пандемія створює величезні труднощі для підприємств, що складають фінансову звітність за міжнародними стандартами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та практичних питань щодо формування фінансової звітності за міжнародними стандартами приділяють увагу М.Р. Лучко, І.Д. Бенько, С.О. Кузнецова, І.Б. Чернікова. Однак,

незважаючи на низку наукових розвідок у цьому напрямі, питання формування фінансової звітності за міжнародними стандартами в умовах пандемії залишається досить актуальним.

Постановка завдання. Метою дослідження є надання інформації щодо особливостей формування фінансової звітності за міжнародними стандартами в умовах світової пандемії.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні місяці у зв'язку з пандемією COVID-19 уряди багатьох країн прийняли обмежувальні заходи, які так чи інакше торкнулися діяльності всіх підприємств та їх фінансової звітності. Значної уваги

потребують найактуальніші наслідки пандемії для підготовки фінансової звітності на основі діючих правил міжнародних стандартів фінансової звітності та бухгалтерського обліку (МСФЗ та МСБО).

За останній час коронавірус став найбільш згадуваним словом і докорінно змінив повсякденне життя більшості людей. У багатьох країнах люди не можуть ходити на роботу, діти не можуть ходити до школи, магазини закриті тощо.

Уряди багатьох країн ухвалили певні заходи, щоб зупинити поширення інфекції, й ці заходи також впливають на процес ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, лише деякі статті фінансової звітності залишаються непорушними поточною ситуацією. Саме тому існує низка питань щодо наслідків пандемії для підготовки фінансової звітності на основі чинних правил МСФЗ. Міжнародні стандарти фінансової звітності є інструментом реалізації економічної політики, основна мета використання якого полягає у забезпеченні прозорості та зрозумілості інформації щодо діяльності суб'єктів господарювання [2, с. 5].

Першочергово постає питання, чи застосовуватиметься бухгалтерський принцип безперервності діяльності в умовах карантину.

Щоб зупинити швидке поширення інфекції, багато урядів обмежили ведення бізнесу, і ці обмеження так чи інакше торкнулися практично всіх сфер бізнесу. Роздрібні магазини закриті, промислові та інші підприємства простоюють, а люди сидять удома. Це означає, що багато компаній перестали отримувати виручку і приносити дохід. А це ставить під сумнів, чи зможуть вони вижити в найближчі 12 місяців.

Відповідно до Концептуальних основ МСФЗ, підприємство має підготувати фінансову звітність щодо припущення про безперервність діяльності (англ. Going concern assumption). Тобто використовується припущення, що підприємство не має ні наміру, ні необхідності припинити своє існування або припинити свою комерційну діяльність [1, с. 14].

Відповідно до МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності», керівництво компанії має оцінити здатність підприємства продовжувати діяльність безперервно. Це означає, що таку оцінку не роблять на звітну дату (наприклад, на 31 грудня 2019 р.). Оцінка безперервності діяльності робиться до випуску фінансової звітності.

Зараз, коли пандемія почалася в перших місяцях 2020 р., ніхто не може прогнозувати або взяти на себе фінансові наслідки самої пандемії і заходів, що вживаються владою, щоб зупинити її.

Однак якщо підприємство складає фінансову звітність під час пандемії, як і раніше, обов'язково потрібно оцінити здатність компанії вижити в поточних умовах і продовжувати діяльність. Іншими словами, потрібно дати відповідь на такі питання:

- Чи стійка компанія у фінансовому відношенні?
- Наскільки якісні та ліквідні активи компанії?
- Чи здатна компанія вижити в найближчі 12 місяців або близько того?
- Чи в змозі знайти альтернативні джерела фінансування бізнесу?

Після того як буде зроблена ця оцінка, отримаємо два варіанти:

1. Оцінюємо, що компанія здатна продовжувати діяльність безперервно (іншими словами, керівництво вважає, що компанія зможе пережити пандемію).

У цьому разі потрібно зробити принаймні розкриття інформації в примітках до фінансової звітності про те, що, незважаючи на те що фінансова звітність була підготовлена відповідно до припущення про безперервність діяльності, ця оцінка пов'язана з безліччю невизначеності.

2. Оцінюємо, що компанія не здатна продовжувати діяльність безперервно (іншими словами, керівництво вважає, що компанія не виживе протягом 12 місяців).

У цьому разі фінансова звітність повинна бути підготовлена інакше, тобто мають застосовуватися інші принципи під час підготовки фінансової звітності.

Наступним актуальним моментом в умовах пандемії є очікуваний кредитний збиток від фінансових активів. Навіть якщо підприємство не зачепила безпосередньо пандемія і пов'язані з нею обмеження, це може стосуватися клієнтів підприємства.

Поточна ситуація може сильно вплинути як на обсяги продажів, так і на здатність покупців погасити дебіторську заборгованість. У результаті очікуваний кредитний збиток від фінансових активів може виявитися набагато більше, ніж оцінювалося на основі історичної інформації і попередніх прогнозів.

Очевидно, що всі прогнози, зроблені до введення карантину, просто застаріли і більше не застосовуються.

МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти» говорить, що очікувані кредитні збитки (ОКЗ) відображають неупереджену та виважену з урахуванням імовірності суму, визначену шляхом оцінки діапазону можливих результатів. Потрібно використовувати обґрунтовану і підтверджену інформацію про минулі події, поточні умови та прогнозовані майбутні економічні умови, доступну на звітну дату, без надмірних витрат або зусиль.

Примусове закриття підприємств державою – дуже важлива для прогнозування інформація, яка вперше стала доступна тільки в кінці 2019 р. в багатьох країнах. Перші повідомлення про COVID-19 з'явилися в кінці минулого року, однак сумнівно, що тоді хтось міг оцінити їх важливість і силу впливу на бізнес.

Таким чином, оцінка очікуваних кредитних збитків на кінець минулого року, ймовірно, не включає

у себе вплив усіх обмежувальних заходів, прийнятих у 2020 р., щоб зупинити вірус (оскільки інформація не була доступна на звітну дату). Однак вона повинна включати принаймні деяку оцінку впливу пандемії на бізнес.

Міністерство фінансів України дало роз'яснення щодо обліку очікуваних кредитних збитків із застосуванням МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» з огляду на поточну невизначеність, що виникає внаслідок пандемії COVID-19 [4].

Як нагадує Мінфін, МСФЗ 9 визначає основу для визначення суми очікуваних кредитних збитків (ОКЗ), що повинні бути визнані. Він установлює вимоги, що ОКЗ за весь строк дії фінансового інструменту визнаються у разі значного зростання кредитного ризику (ЗЗКР) за фінансовим інструментом.

Проте він не встановлює чітких меж або механічного підходу до визначення, коли збитки за весь строк дії потрібно визнати. Він також не встановлює точних підстав, за якими суб'єкти господарювання повинні визначити прогнозні сценарії, які слід враховувати під час оцінки ОКЗ.

МСФЗ 9 вимагає застосування судження, а також вимагає і дає змогу суб'єктам господарювання коригувати свій підхід до визначення ОКЗ за різних обставин.

Як зазначає Мінфін, низка припущень та зв'язків, що лежать в основі застосування ОКЗ сьогодні, можуть не підходити для умов поточного середовища. Суб'єкти господарювання не повинні продовжувати застосовувати свою існуючу методологію ОКЗ механічно.

Наприклад, надання платіжних канікул для всіх позичальників у певних класах фінансових інструментів не повинно автоматично призводити до того, що всі ці інструменти вважаються такими, що зазнали ЗЗКР.

Для оцінки ЗЗКР МСФЗ 9 вимагає, щоб суб'єкти господарювання оцінювали зміни ризику настання дефолту, який відбудеться протягом очікуваного строку дії фінансового інструмента. Як оцінка ЗЗКР, так і оцінка ОКЗ повинні базуватися на обґрунтовано необхідній та підтвердженій інформації, яка доступна для суб'єкта господарювання, без надмірних витрат або зусиль.

Отже, з роз'яснень Мінфіну можна зробити висновок: змінювати облік фінансових інструментів через пандемію та заходи, які спрямовані на її подолання, чи ні, має вирішувати сам кредитор. Саме для цього йому надається право на застосування судження.

Для цього суб'єкти господарювання зобов'язані розробляти оцінки на основі найкращої доступної інформації про минулі події, поточні умови та прогнози економічних умов. Оцінюючи умови прогнозування, слід враховувати як наслідки COVID-19, так і суттєві заходи державної підтримки, які вживаються.

Мінфін погоджується з тим, що у цей час, імовірно, буде складно включити конкретні наслідки COVID-19 та державної підтримки на обґрунтовано необхідних та підтверджуваних підставах. Однак зміни в економічних умовах повинні відображатися в макроекономічних сценаріях, що застосовуються суб'єктами господарювання, та в показниках їх зваження. Якщо вплив COVID-19 неможливо відобразити у моделях, мають розглядатися постмодельні уточнення або коригування. Середовище швидко змінюється, а оновлені факти та обставини слід продовжувати відслідковувати у міру отримання нової інформації.

Хоча поточні обставини є складними та створюють високий рівень невизначеності, якщо оцінки ОКЗ базуються на обґрунтовано необхідній та підтвердженій інформації, а МСФЗ 9 не застосовується механічно, корисна інформація щодо ОКЗ може бути представлена. Більше того, у поточних стресових умовах МСФЗ 9 та супутні розкриття можуть забезпечити необхідну прозорість для користувачів фінансової звітності [3].

Значної уваги потребує питання щодо знецінення активів. Стандарт МСБО (IAS) 36 «Зменшення корисності активів» перелічує кілька зовнішніх ознак знецінення активів.

Карантинні заходи, що вживаються урядами більшості країн, можна вважати дуже значними змінами, про які йдеться в IAS 36, тому якщо підприємство чи компанія схильні до цього зовнішнього індикатора знецінення, потрібно перевірити свої активи на знецінення. Це особливо актуально в таких галузях, як туризм, бари і ресторани, розваги тощо.

У таких компаніях справедлива вартість активів, а також цінність використання активів буде знижуватися з однієї простої причини: очікувані майбутні грошові потоки, які генеруються за допомогою активу (або генеруючої одиниці), будуть значно нижчі. Закритий бізнес не створює будь-яких грошових потоків під час закриття.

Говорячи про формування фінансової звітності в умовах пандемії, варто згадати про події після звітного періоду. Відповідно до стандарту МСБО (IAS) 10 «Події після звітного періоду», необхідно:

- визначити значні події, що відбулися після закінчення звітного періоду;
- визначити, чи є ці події коригувальними або некоригувальними;
- скорегувати фінансові звіти для відображення коригувальних подій або розкрити некоригувальні.

Пандемія та пов'язані з нею заходи – це, безумовно, значна подія після закінчення звітного періоду. Однак чи є вона коригувальною або некоригувальною подією, потрібно розглянути, які події впливають на бізнес. Здебільшого найбільш важливою і значною подією є карантинні заходи, а не сам вірус.

Ці заходи були прийняті після закінчення 2019 р., і, отже, вони є некоригувальними подіями, тому не потребують коригування звітності.

Однак, скоріше за все, більшість цих подій вплине на фінансову звітність, тому компанії повинні розкрити інформацію про існування цих подій і спробувати оцінити фінансові наслідки.

Описані вище питання підготовки фінансової звітності – це те, що зачепило поточну ситуацію з пандемією найбільшою мірою. Але цей перелік не є вичерпним. До інших потенційних ділянок обліку, на які вплине пандемія, належать:

– резерви (оціночні зобов'язання), що враховуються відповідно до МСБО (IAS) 37 – можливо, будуть потрібні реструктуризація або резерви для обтяжливих договорів;

– оцінка запасів відповідно до МСБО (IAS) 2 – можливо, вартість різних видів запасів знижуватиметься тільки тому, що деякі з них можуть мати обмежений термін придатності (і неможливо буде продати їх у зв'язку з припиненням роздрібною торгівлі) або покупці просто снизять чи припинять закупівлі;

– договори з покупцями відповідно до МСФЗ (IFRS) 15 – у деяких покупців не буде достатньо грошей, щоб виконати свої договірні зобов'язання, і це може призвести до дострокового припинення або зміни договорів;

– договори оренди відповідно до МСФЗ (IFRS) 16 – у деяких випадках орендодавці, можливо, змінять графік орендних платежів, щоб полегшити життя своїх орендарів, у тому числі завдяки законодавчим заходам, що вживаються владою. Це може призвести до обліку зміни оренди або обліку змінних орендних платежів.

Вищезазначений список можна продовжувати, адже ситуація з пандемією може вплинути майже на всі ділянки фінансової звітності.

Висновки з проведеного дослідження.

Всесвітня пандемія та пов'язані з нею ризики мають суттєвий вплив на бухгалтерський облік та фінансову звітність компаній. При цьому вплив не обмежується компаніями найбільш уразливих галузей,

оскільки вплив на економіку в цілому є значним, а високий ступінь невизначеності суттєво ускладнює прогнозування майбутнього. Проаналізовані вище зони підвищеної уваги будуть, найімовірніше, актуальними для великої кількості компаній. Проте цей перелік не є вичерпним, і залежно від наявних операцій, вибраних облікових політик і багатьох інших чинників можливий суттєвий вплив на інші сфери.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кузнецова С.О., Чернікова І.Б. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами : навчальний посібник. Харків : Лідер, 2016. 318 с.
2. Лучко М.Р., Бенько І.Д. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами. Тернопіль : Економічна думка, 2016. 360 с.
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti> (дата звернення: 15.09.2020).
4. МСФЗ 9 та COVID-19. *Ліга Закон: Законодавство України*. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU20016.html (дата звернення: 16.09.2020).

REFERENCES:

1. Kuznetsova S. O., Chernikova I. B. (2016) *Oblik i finansova zvitnist za mizhnarodnyimi standartami* [Accounting and financial reporting according to international standards]. Kharkiv: Leader Publishing House. (in Ukrainian)
2. Luchko M. R., Benko I. D. (2016) *Oblik i finansova zvitnist za mizhnarodnyimi standartami* [Accounting and financial reporting according to international standards]. Ternopil: Economic Thought of TNEU. (in Ukrainian)
3. *Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti* / Ministerstvo finansiv Ukrainy [International Financial Reporting Standards / Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti> (accessed 15 September 2020).
4. MSFZ 9 ta Covid-19 / *Liha Zakon: Zakonodavstvo Ukrainy* [IFRS 9 and Covid-19 / League Law: Legislation of Ukraine]. Available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU20016.html (accessed 16 September 2020).